

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра державного управління,
документознавства та інформаційної діяльності

ISSN 2617-4650

<https://doi.org/10.31713/st1-220190>

*Присвячений першому випуску
магістрів місцевого самоврядування*

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

збірник наукових праць
Спецвипуск 1-2, 2019 р.

Рівне – 2019

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Антонюк О. Р.	
Вплив державного регулювання на розвиток ринку аудиторських послуг в Україні	7
Бурачик А. І.	
Кадрове забезпечення системи охорони здоров'я в регіонах та сприйняття населенням медичної реформи (на прикладі Рівненської області)	14
Джинджоян В. В.	
Вплив органів державного управління на стратегічне управління розвитком туризму в Рівненській області	20
Корбутяк В. І., Михальчук К. П.	
Удосконалення системи державного регулювання працевлаштування молоді в Рівненській області	26
Зима І. Я.	
Визначення регіональних особливостей проведення медичної реформи	35
Сазонець І. Л.	
Особливості оцінювання діяльності органів місцевої влади в містах та в об'єднаних територіальних громадах	40
Свиридон О. В.	
Вдосконалення процесу та виявлення переваг створення об'єднаних територіальних громад (на прикладі Рівненської області)	45
Сивий Р. П.	
Регулюючий вплив установи «Центр розвитку місцевого самоврядування» на об'єднання територіальних громад	52
Тихончук Л. Х.	
Завдання та напрями роботи органів державного управління та місцевого самоврядування в сфері розвитку промислового потенціалу Рівненської області	58
Фесянов П. О., Хомич В. О.	
Вплив системи місцевого самоврядування на розвиток соціально-економічних процесів в місті	63
Цецик Я. П.	
Внутрішня політика органів польської влади на Волині у 1928-1930 рр.	68
Шанюк В. І.	
Курс на реформування процесу децентралізації державного управління	73
ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	
Вдовиченко Ю. В., Лещенко М. М.	
Економічна концентрація за участю транснаціонального капіталу: нові можливості для інноваційного синергізму	79
Гессен А. Є.	
Формування соціальних програм підприємств на основі оцінки рівня корпоративної соціальної відповідальності	91
Поляков М. В.	
Моделі інноваційної діяльності у міжнародному бізнесі	100
Рябокоть М. В.	
Концепція інжинирингових шкіл в контексте формування національної інноваційної системи	108
Сазонець О. М., Ващишин А. О.	
Державне регулювання функціонуванням та розвитком критичної інфраструктури в державах світу	117
Саленко А. С.	
Науково-методичні підходи до визначення виробництв як високотехнологічних країнами світу та міжнародними організаціями	127
Підготовка фахівців з місцевого самоврядування в Національному університеті водного господарства та природокористування	139

УДК 351.82

<https://doi.org/10.31713/st1-220191>

JEL : G 28, H 83, M 48

Антонюк О. Р.,

д.е.н., доцент

професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне**ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА РОЗВИТОК РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ****Antoniuk O. R.,**

Doctor in Economics, Associate Professor

Professor of the of Public Administration, Documentation and Information Activity Department
National University of Water and Environmental Engineering, Rivne**IMPACT OF STATE REGULATION ON THE AUDIT SERVICES MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE**

У статті розкриті питання розвитку аудиторських послуг на загальнодержавному рівні, вплив законодавчих актів на ринок аудиторських послуг аудиторських послуг. Проаналізовано вплив регуляторного чинника через законодавство в частині обов'язкового аудиту фінансової звітності, роль законодавства та нормативного забезпечення аудиторських послуг на динаміку їх розвитку. Суспільна значимість аудиторських послуг є спільною для всіх суб'єктів діяльності та є комплексом вигод, які забезпечуються іншими суб'єктами та з активної участі професійних організацій.

Встановлено наявність змін на ринку аудиторської діяльності в Україні з акцентом на превалювання аудиторських послуг. Пріоритетність розвитку аудиту фінансової звітності у плані методологічного та організаційного забезпечення призвело до диспропорцій у розвитку аудиторської діяльності. Практика діяльності аудиторів/аудиторських фірм в частині надання аудиторських послуг не корелює з нормативним забезпеченням. Встановлено, що сукупність цих тенденцій обумовлює необхідність вдосконалення методичних та організаційних положень виконання аудиторських послуг.

The article deals with issues of development of audit services at the national level and the influence of legislative acts on the market of audit services. The influence of the regulatory factor through the legislation on the mandatory audit of the financial statements, the role of the legislation and the normative provisions of audit services on the dynamics of their development are analyzed.

The existence of changes in the market of audit services in Ukraine with the emphasis on the prevalence of services other than the assurance engagements provided by the auditors is established. The priority of the audit of financial reporting in terms of methodological and organizational support has led to disproportions in the development of audit activity. The practice of auditors/audit firms in relation to the provision of other audit services does not correlate with normative provisions. It has been established that the combination of these tendencies necessitates the improvement of methodological and organizational provisions for the implementation of audit services (non-audit services).

The study found that for the audit services the principle of competence acquires signs of actualization; one of the meanings of this term is the transition from the state of possibility to the state of reality, that is, the ability to perform new types of audit services.

Ключові слова: державне регулювання, ринок, ринок аудиторських послуг, законодавче регулювання, держава.

Keywords: state regulation, market, market of auditing services, law regulation, state.

1. Постановка проблеми. Різні сфери економічної та інших видів діяльності розвиваються за впливу законодавства та значної кількості регулюючих інституцій. Проте для кожної сфери діяльності вплив держави в процеси регулювання має диференційований характер. В такому контексті науковий інтерес становить специфіка державного регулювання у сфері аудиторської діяльності та можливості використання досвіду у інших сферах діяльності, адже в Україні, як і у світі, аудиторська діяльність характеризується саморегулюванням та мінімальним втручанням держави.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Роль держави у формуванні ринку аудиторських послуг, а також її роль у процесі забезпечення якості роботи суб'єктів аудиторської діяльності є питанням що недостатньо висвітлено у науковій дискусії саме в контексті стратегії і тактики державного управління ринком аудиторських послуг. Незважаючи на значні напрацювання з теорії та практики аудиту українських вчених М.Т. Білухи, В.П. Бондаря, Ф.Ф. Бутинця, Я.А. Гончарука, Г.М. Давидова, І.М. Дмитренко, Н.І. Дорош, С.Я. Зубілевич, С.В. Івахненкова, А.М. Кузьмінського, Є.В. Мниха, К.О. Назарової, О.А. Петрик, Н.М. Проскуріної, О.Ю. Редько, В.С. Рудницького, В.В. Рядської, В.Я. Савченко, О.О., Б.Ф. Усача, Н.С. Шалімової та інших, у вітчизняній економічній літературі немає достатнього висвітлення питань з механізмів управління аудиторською діяльністю в контексті різних аудиторських послуг.

3. Мета статті. Метою статті є аналіз ринку аудиторських послуг на національному рівні, розкриття впливу державного регулювання на формування ринку аудиторських послуг, в тому числі в частині обов'язкового аудиту фінансової звітності.

4. Виклад основного матеріалу

З метою позитивного та гармонійного розвитку економіки будь-якої держави, зокрема України, необхідною є впевненість у правдивості, достовірності та законності проведених

господарських операцій на макро- та макрорівнях. В останні роки суспільство все більше уваги приділяє аудиторській діяльності, адже впевненість в отриманій інформації є необхідним фактором довіри партнерів. Підвищення ефективності роботи в сучасних умовах, залучення інвестицій, вихід на міжнародні ринки вимагають від компаній значного рівня довіри зі сторони клієнтів, кредиторів, інвесторів та суспільства в цілому. Достовірність фінансової інформації, ефективність і прозорість функціонування систем контролю – одні з найважливіших складових шляху до укріплення довіри інвесторів та виходу на міжнародні ринки. Зважаючи на події у світі, фінансову кризу, яка певним чином пов'язана з недовірою до інформації, можна стверджувати про значний ріст популярності аудиторської діяльності. На сьогоднішній день важко уявити собі будь-яку велику компанію, яка б не користувалася послугами аудиторів, що обумовлено євроінтеграційними процесами в Україні та інтеграцією у систему міжнародних економічних відносин. Спектр аудиторських послуг в Україні розширився та диференціювався за напрямками та інтересами замовників. Це пов'язано із можливістю диверсифікації професійних послуг аудиторів, що певною мірою відкриває нові можливості як перед самими аудиторами та аудиторськими фірмами, так і перед замовниками їх послуг. Ринок аудиторських послуг в Україні представлено вітчизняними аудиторськими фірмами (аудиторами) та міжнародними аудиторськими компаніями. Лише частина українських аудиторських фірм спеціалізуються виключно на виконанні аудиту. Проте вони надають додаткові послуги, що пов'язано з ускладненням економічного життя підприємств та посиленням конкуренції. Підприємствам необхідні інші професійні послуги, попит на які зростає швидше, ніж попит на аудит. Аудит, результатом якого є формування думки про достовірність фінансової

Таблиця 2

Структура розподілу обсягу за видами аудиторських послуг в Україні за 2011-2017 роки [1]

Показник	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Всього по Україні надано послуг	1258307,0	100	1266826,5	100	1 314 596,3	100	1 291 811,8	100	1 761 202,6	100	1973102,3	100,0	2126868,7	100
Завдання з надання впевненості – всього	670125,4	53,26	674296,2	53,23	653 460,0	49,71	602 812,1	46,66	771 840,1	43,8	847171,1	42,9	990292,5	46,5
Супутні послуги – всього	113 157,6	8,99	127 912,1	10,1	165 473,4	12,59	128 445,2	9,94	125 215,1	7,1	125031,9	6,4	157765,6	7,4
Інші професійні послуги – всього	470 242,6	37,37	460 191,4	36,33	493 734,8	37,55	559 701,9	43,33	861 244,7	48,9	998564,4	50,6	976076,9	45,9
Організаційне та методичне забезпечення аудиту – всього	4 781,4	0,38	4 426,8	0,35	1 928,1	0,15	852,6	0,07	2 902,7	0,2	2334,9	0,1	2733,7	0,2

Таблиця 1

Структура аудиторської діяльності в Україні у 2006 році*

Вид аудиторської послуги	Питома вага за обсягом наданих послуг, %
Обов'язковий аудит	12,46
Ініціативний аудит	29,88
Аудит за спеціальним завданням	2,95
Огляд фінансової звітності	2,92
Завдання з надання впевненості, інші ніж аудит	2,97
Погоджені процедури	6,12
Підготовка фінансової інформації	1,21
Консультаційні послуги	27,42
Бухгалтерські послуги	6,93
Інші послуги	7,15
Всього	100

*Джерело: Аудитор України. 2008. № 2

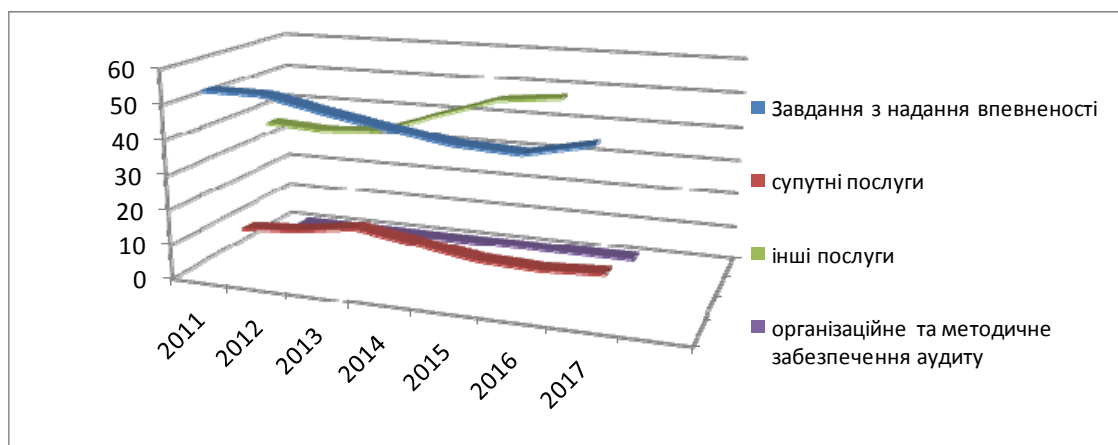

Рис. 1.1. Динаміка структури аудиторських послуг в Україні

Замовленням з ініціативного аудиту фінансової звітності у 2016 році перевага надавалась у м. Києві та Київській обл. – 60,9% (порівняно з 2015 роком – 59,5%), та Дніпропетровській обл. – 49% (порівняно з 2015 роком – 68,2%). Досить високий показник частки ініціативного аудиту в загальному обсязі завдань з надання впевненості (вище як 40%) спостерігається у Закарпатській обл. – 52,8%, Львівській обл. – 66,2%, Харківській та Чернівецькій областях – 49,3%. Незначну частку у загальному обсязі завдань з надання впевненості у 2016 році склали огляд

історичної фінансової інформації та виконання завдань з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації 11,6% та 2,5% відповідно [1].

Надані суб'єктами аудиторської діяльності у 2017 році аудиторські послуги розподіляються по Україні досить нерівномірно. Порівняно із попередніми роками у 2017 році майже не змінився розподіл замовлень за видами аудиторських послуг, але у порівнянні із 2016 роком спостерігається незначне коливання показників – найбільш затребуваними є інші професійні послуги [1].

звітності, є лише одним з видів аудиторської діяльності, які виконують аудитори.

В Україні історично склалось, що перші аудиторські фірми були створені з метою задоволення потреб суб'єктів господарювання в послугах економіко-правового забезпечення, які, в свою чергу, були викликані серйозними змінами у соціально-економічному та політичному житті країни. В подальшому на ринку аудиторських послуг виник аудит, розвиткові якого сприяла не лише динамічна зміна умов ринкового середовища, але й вимога обов'язкового проведення аудиту для більшості суб'єктів господарювання у першо-прийнятому Законі України «Про аудиторську діяльність». Отже, з історичної, законодавчої і, як наслідок, практичної точки зору, саме у 1993 році було визначено пріоритетність розвитку аудиту у плані методологічного та організаційного забезпечення, що знайшло своє логічне відображення у напрямках наукових досліджень в Україні.

Аудиторська діяльність регулюється Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», іншими нормативно-правовими актами та міжнародними стандартами аудиту. Кабінет Міністрів України може встановлювати особливості провадження аудиторської діяльності щодо певних завдань відповідно до міждержавних угод, укладених відповідно до законодавства від імені Уряду України з урядами інших держав.

Діючий Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» визначає правові засади аудиту фінансової звітності, провадження аудиторської діяльності в Україні та регулює відносини, що виникають при її провадженні. Закон поширюється на аудиторів, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та виду діяльності, органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Закон не поширюється на діяльність органів державної влади, їх підрозділів та посадових осіб, уповноважених законами України на здійснення державного фінансового контролю, а також на діяльність з внутрішнього аудиту юридичних осіб, органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Вимоги до внутрішньої організації якості роботи суб'єктів аудиторської діяльності, які мають право проводити обов'язковий аудит фінансової звітності також визначаються вказаним законодавчим документом, а також Міжнародними стандартами аудиту, які діють в Україні в якості національних [2].

Перехід до Міжнародних стандартів аудиту, у складі яких є стандарти з регламентації супутніх послуг аудиту, частково вирішив проблеми нормативного забезпечення аудиторської діяльності. Як наслідок, можна стверджувати, що аудиторські послуги мають історичні етапи свого розвитку та є у кореляційному зв'язку разом з економічною системою та суспільно-економічними відносинами. Слід зазначити, що у 2007 р. аудитори отримали можливість легально здійснювати оцінку, вести бухгалтерський облік для третіх осіб, представляти інтереси третіх осіб у суді, консультувати замовника з багатьох питань та оцінювати різноманітні аспекти його діяльності, проводити професійні тренінги тощо. Показники 2010 року за кількістю замовлень свідчать, що найбільше продаються супутні аудиторські послуги (42%), за ними йде аудит звітності (39%) та бухгалтерський аутсорсинг (12%). Інша частина – це різного роду спеціальні консультативні послуги.

Діяльність аудиторських фірм у сфері надання аудиторських послуг за даними 2006 року наведена у табл.1 та рис.1, яку складено з використанням офіційних даних Аудиторської палати України, а склад аудиторських послуг в динаміці наведено у табл. 2. При цьому відмітимо про зміну підходів до класифікації видів аудиторської діяльності, що відбилось і на рівні групування статистичних даних.

Інформація про кількість суб'єктів аудиторської діяльності за 2011-2015 роки вказує на загальну тенденцію до їх зменшення (у порівнянні з 2011 роком – на 40,5%), що свідчить про відтік суб'єктів господарювання з професії внаслідок дії низки факторів, у тому числі і кризових явищ в суспільстві, і посиленні вимог до аудиторської професії з боку регуляторів, і змін в податковому законодавстві, ці тенденції продовжились і у наступних роках.

шість років мають тенденцію до зменшення (за винятком незначного збільшення у 2017 році) та в середньому за період аналізу становлять 47,9%.

Якщо замовлення з різних аудиторських послуг надходять від клієнтів до аудиторських фірм на ініціативній основі, то законодавча вимога з проведення аудиту фінансової звітності вимагає обов'язкового звернення до аудиторської фірми.

Висновок. Аудиторська діяльність, на відміну більшості інших сфер діяльності, є саморегулюючою, де значна регламентуюча роль належить професійній організації – Аудиторській палаті України, яка має право прийняття нормативних документів зі значної частини питань організації діяльності аудиторських фірм (аудиторів). Аудиторська палата також виконує функцію ведення реєстру суб'єктів аудиторської діяльності, з наданими їй державою повноваженнями включення /виключення з реєстру аудиторських фірм (аудиторів). Подібну функцію з ведення реєстрів виконують у інших

сферах діяльності виключно відповідні уповноважені державні органи. Значний вплив має державне регулювання в частині обов'язкового здійснення аудиту фінансової звітності, що на загальнодержавному рівні за останні 20 років призвело до структурних зрушень на ринку аудиторських послуг та характеризується зменшенням частки аудиту фінансової звітності зі стійкою тенденцією до зменшення впродовж останніх 7 років на 10%, надання переваги у виконанні інших аудиторських послуг. Впровадження на основі законодавчого закріплення аудиту фінансової звітності суб'єктів суспільного інтересу тим самим розширяє конкурентні можливості аудиторських фірм на основі клієнтських звернень. Проте, з іншої сторони, для певних аудиторських фірм ці можливості виключаються, оскільки важливим є підтвердження системи якості виконання аудиту, що також визначено у Законі України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Список використаних джерел

1. Звіти Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.apu.com.ua/1064-zvit-do-kmu>. (дата звернення: 15.07.2019).
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016-2017 рр. Київ : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2017. URL: <http://www.apu.com.ua>. (дата звернення: 15.07.2019).
3. Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг : Положення національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 (рішення АПУ від 27.09.2007 року № 182/4). URL: <http://apu.com.ua/files>. (дата звернення: 15.07.2019).
4. Проскуріна Н. М., Николаєва О. І. Методичне забезпечення робочої програми «Організація і методика контролю якості аудиторських послуг, що виконують аудити та огляди фінансової звітності, а також завдання з надання впевненості і супутні послуги» : практичний посібник. К. : 2014. 248 с.

References

1. Zvity Audytorskoi palaty Ukrainy do Kabinetu Ministriv Ukrainy. URL: <http://www.apu.com.ua/1064-zvit-do-kmu>. (data zvernennia: 15.07.2019).
2. Mizhnarodni standarty kontroliu yakosti, audytu, ohliadu, inshoho nadannia vpevnenosti ta suputnikh posluh. Vydannia 2016-2017 rr. Kyiv : Mizhnarodna federatsiia bukhhalteriv, Audytorska palata Ukrainy, 2017. URL: <http://www.apu.com.ua>. (data zvernennia: 15.07.2019).
3. Orhanizatsiia audytorskymy firmamy ta audytoramy systemy kontroliu yakosti audytorskikh posluh : polozhennia natsionalnoi praktyky kontroliu yakosti audytorskikh posluh 1 (rishennia APU vid 27.09.2007 roku № 182/4). URL: <http://apu.com.ua/files>. (data zvernennia: 15.07.2019).
4. Proskurina N. M., Nikolaieva O. I. Metodychne zabezpechennia robochoi prohramy «Orhanizatsiia i metodyka kontroliu yakosti audytorskikh posluh, shcho vykonuiut audyty ta ohliady finansovoi zvitnosti, a takozh zavdannia z nadannia vpevnenosti i suputni posluhy» : praktychnyi posibnyk. K. : 2014. 248 s.